

De "Kristallnacht"-herdenking 9 november 1997: aandacht voor georganiseerd extreem-rechts

Op 6 november 1938 ontving Hirschel Grynspan, een 17 jarige joodse jongen, een Ansichtkaart van zijn vader. Deze was met 18.000 andere joden Duitsland uitgewezen en met hen bivakkeerde hij nu al enige tijd in een soort niemandsland tussen Duitsland en Polen omdat de regering van het laatste land hen weigerde binnen te laten. Uit woede hierover pakte Hirschel zijn pistool en schoot de eerste de beste Duitser dood, de diplomaat Ernst vom Rath. Toen het bericht hierover de nazitop op 8 november bereikte, die op dat moment de aanslag op Hitler 15 jaar eerder in de Münchense bierbräukeller herdacht, was het propaganda-minister Goebbels zelf die de pogrom verordonneerde. Want een pogrom was de nacht van 9 november ondanks de term "Reichskristallnacht", die de nazi's er zelf aan gaven, dat enig gebroken glas suggereert.

Beginnend in Berlijn werd de S.A. op de joodse bevolking losgelaten en direct gingen overal in het Duitse rijk godsgebouwen in vlammen op, werden mensen gemolesteerd en winkels beroofd en vernield. Het resultaat was dat bijna alle synagogen (meer dan 250) in het land werden verwoest; 7000 joodse winkels geplunderd; meer dan 30.000 voornamelijk rijkere joden verdreven met confiscatie van al hun goederen; en bijna 100 joodse mannen en vrouwen vermoord. Het cynisme ten top werd wel bereikt met het leveren van de rekening. De kosten van deze massale pogrom werden op de joodse bevolking verhaald; naast de confiscatie van de uitkeringen van de verzekeringen werd hen een boete van 1 miljard Reichsmark opgelegd. Zodoende werd het restant van de nog werkzame joden geheel uit het economische leven verdreven. Een enorme grote groep poogde nog te vluchten, echter de wereld had maar weinig consideratie met hen. Ook de Nederlandse regering reageerde uiterst lauw op de enorme verschrikkingen pal over de oostgrens. Het quotum van 2000 vluchtelingen werd slechts vergroot tot 7000, maar daar bleef het bij en voor velen ging de poort weer dicht. Bang als men was voor grote buur Duitsland en uit angst dat een te grote groep vluchtelingen op 's lands economie zou drukken. Ook toen was er sprake van illegale vluchtelingen, die in kampen werden opgeborgen. In 1939 kwam het kamp Westerbork voor hen gereed dat enkele jaren later functioneerde als hoofd-doorgangskamp, via welke de Duitsers de Nederlandse joden naar de concentratie- en vernietigingskampen stuurden. We kennen de namen: Auschwitz, Treblinka, Sobibor, Majdanek, Mauthausen et cetera.

Sinds 1992 wordt de "Kristallnacht"-herdenking in Nederland jaarlijks aangegrepen om de gevaren van racisme en intolerantie te belichten. In dat jaar organiseerden een klein aantal steden activiteiten op of rond 9 november. Verleden jaag vonden er in (minstens) dertien steden herdenkingen plaats. In alfabetische volgorde waren dat: Amsterdam, Breda, Delft, Eindhoven, Enschede/Gronau, Gouda, Groningen, Hoorn, Leeuwarden, Oss, Rotterdam, Sittard en Utrecht. Diverse lokale anti-racisme organisaties en comités organiseerden zelf hun herdenkingen. De vorm waarin dit plaatsvond verschilde van stad tot stad. Centraal stond vaak wel, naast de herdenking van het historische feit zelf, racistisch geweld. Ook werd er veel aandacht besteed aan de vluchtelingenproblematiek.

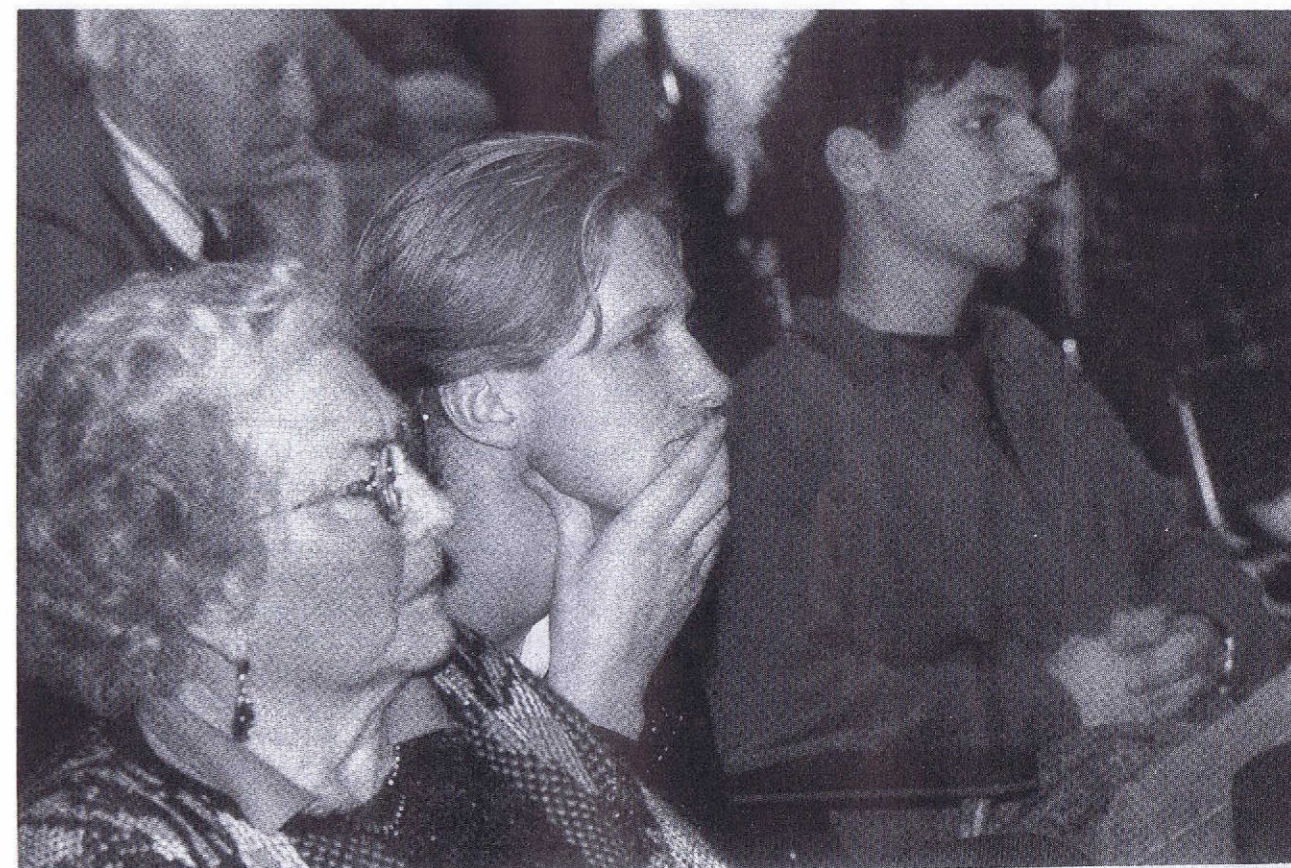
Voor de herdenking van 1997 is als thema gekozen voor georganiseerd extreem-rechts in Europa in het algemeen en Nederland in het bijzonder. Dit thema heeft zowel een historische relevantie als we kijken naar de situatie van nazi-Duitsland ten tijde van de "Kristallnacht" van 1938 als een eigentijdse component. Europa maakt op politiek gebied een behoorlijke ruk naar extreem-rechts. Met de diverse verkiezingen in 1998 in Nederland in aantocht is het opportuun aandacht te besteden aan de mate waarin extreem-rechts zich in ons land manifesteert. Tenslotte sluit het thema door het Europese karakter aan bij het Europees Jaar tegen Racisme.

Evenals voorgaande jaren organiseert Nederland Bekent Kleur in Amsterdam zelf de jaarlijkse "Kristallnacht"-herdenking. Het samenwerkingsverband be-

staande uit het Amsterdams 4 + 5 mei comité, Stichting Meldpunt Discriminatie Amsterdam en Nederland Bekent Kleur verzorgt het programma van de avond. Voor het monument van het Joods verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog aan de Amstel vinden er vanaf 19.00 uur een aantal toespraken plaats. Aansluitend vindt er in het Mozeshuis op loopafstand

van het monument een forumdiscussie plaats tijdens welke dieper ingegaan wordt op het thema van dit jaar: georganiseerd extreem-rechts. Naast het zelf organiseren van de herdenking verzorgt Nederland Bekent Kleur het traditionele landelijke overzicht van herdenkingen. In de periode kort voorafgaande aan 9 november zal dit landelijk overzicht op aan-

vraag te verkrijgen zijn bij Nederland Bekent Kleur. Indien er bij u in de buurt een "Kristallnacht"-herdenking georganiseerd wordt of indien u andere opmerkingen aangaande de herdenking wilt plaatsen, vragen wij u vriendelijk dit door te geven aan Josien Walraven op het secretariaat van Nederland Bekent Kleur.

Geconcentreerdheid tijdens debat "Kristallnacht"-herdenking 1996. Foto: Gerard R. Weemhoff